Llengua catalana i literatura

Coneixements literaris

Exercicis · 5 exercicis

Proves d'accés a la universitat (PAU) de Catalunya. Ordenats del més recent al més antic.
Retalls dels exàmens i pautes oficials (selecat.cat / universitats.gencat.cat).

2. Estudi del fet literari [2 punts en total]

Bloc 1

2.1. Llegiu el text següent i responeu a les qüestions plantejades a continuació.

Un pedagog anglès ha manifestat ara de poc la temença que el tipu del *gentleman* tendeixi a la desaparició dins la societat britànica; i ha arribat a dir que el nom mateix podria ser desconegut, passades unes quantes generacions. Fora una viva llàstima, certament, i els gustadors de la bellesa moral sobre la terra no tindrien llàgrimes per a plorar-ho. El *gentleman*, com a figura social, és avui el reste més exquisit de la vella distinció cavalleresca. El culte a l'honor, barrejat amb una múltiple i meravellosa actitud enfront de la vida, fan encara d'aquella figura un producte humà superior, que, introduït en qualsevol ambient, no pot menys d'asserenar-lo i com purificar-lo. I penso que el dia en què, consumant-se la desaparició anunciada, arribés a morir l'últim *gentleman* de l'Anglaterra, el Reialme se n'empobrirà tant com si hagués vingut a faltar-li el carbó.

El melancòlic vaticinador dona la culpa de tal desditxa a la democratització de l'ensenyança anglesa, que tendeix a fer descendir els establiments superiors al nivell de les Escoles del *Board**… Si això fos cert, no deixaria d'ésser ben trist. No tan trista —perquè en aquestes els fora més fàcil i menys dolorós esmenar la cosa— resulta l'opinió que atribueix la decadència, més que a les tendències a la igualtat, manifestades en els establiments superiors anglesos, a les tendències a l'utilitarisme, dominades massa sovint en sos programes i en sos mètodes. La igualtat ha volgut lograr-se rebaixant el nivell, en lloc de procurar que tots s'elevessin a l'eminent nivell d'algun dia. I així la cultura literària ha minvat, a mida que anava dominant l'ensinistrament de les aptituds immediatament utilitzables… I els educadors han tingut la imprudència de seguir la corrent, sense treure compte de com el cultiu del caràcter s'hi malmetia… I ha resultat que, a conseqüència de no saber tant grec, els *gentlemen* d'avui no són ja tan *gentlemen*.

La cultura de les «humanitats» no pot ésser reemplaçada amb res. I mil veus demanen avui que a ella es torni per a conjurar aquell risc —perquè els exquisits productes de la selecció humana no manquin al món, i hi puguin complir la seva missió cavalleresca de vindicar-hi contínuament els drets de l'espiritualitat i del gust.

* *Escoles del Board*: 'escoles per als infants amb pocs recursos'.

Eugeni d'Ors. «El *gentleman*».
A: *Glosari* (glosa de l'11 de març de 1909). Barcelona: Edicions 62, 1982. MOLC, p. 85-86
[Text actualitzat ortogràficament i gramaticalment, sense modificar el lèxic original]

2.1.1. Amb quin pseudònim va signar Eugeni d'Ors el seu *Glosari*? [0,25 punts]

2.1.2. Quina és la causa, segons el pedagog anglès, de la decadència de la figura del *gentleman* anglès? Per què? Amb què compara Eugeni d'Ors aquesta pèrdua? [0,25 punts]

2.1.3. Quines característiques atribueix Eugeni d'Ors al *gentleman*? [0,25 punts]

2.1.4. Destaqueu, en la part final de la glosa, una reivindicació formulada per Eugeni d'Ors. Reproduïu-la fent servir les vostres paraules. [0,25 punts]

Bloc 2

2.2. Responeu només a DUES de les quatre qüestions que es plantegen en aquest bloc. (Si se'n responen més, només es tindran en compte les dues primeres.)

2.2.1. En un màxim de cinquanta mots, expliqueu les diferències entre les figures retòriques emprades en aquests dos versos de J. V. Foix: «M'exalta el nou i m'enamora el vell» i «És quan dormo que hi veig clar». [0,5 punts]

2.2.2. Indiqueu si les afirmacions següents són vertaderes o falses. [0,5 punts. Per cada resposta errònia es descomptaran 0,1 punts; per les qüestions no contestades no hi haurà cap descompte.]

	Vertader	*Fals*
a) En la postguerra, molts autors catalans van escriure des de l'exili, com ara Pere Calders o Mercè Rodoreda.	☐	☐
b) L'onomatopeia consisteix en la repetició d'un o més sons dins un vers o dins una seqüència fònica.	☐	☐
c) Pere Calders és un dels principals narradors realistes de la literatura catalana.	☐	☐
d) El tòpic *vita flumens* fa referència al fet d'entendre la vida com un riu que desemboca a la mar, que és la mort.	☐	☐
e) L'hipèrbaton és una figura retòrica sintàctica.	☐	☐

2.2.3. En un màxim de cinquanta mots, expliqueu la diferència entre els anacoluts i els circumloquis. [0,5 punts]

2.2.4. Indiqueu si les afirmacions següents són vertaderes o falses. [0,5 punts. Per cada resposta errònia es descomptaran 0,1 punts; per les qüestions no contestades no hi haurà cap descompte.]

	Vertader	*Fals*
a) El recurs és el document administratiu en què es demana l'anul·lació o la modificació d'una sanció administrativa.	☐	☐
b) Un pamflet és una publicació de poca extensió de contingut científic o literari.	☐	☐
c) Josep Maria de Sagarra és l'autor de *Vida privada* i *L'hostal de la Glòria*.	☐	☐
d) El tòpic *theatrum mundi* explica que la societat, el món o l'existència es configuren com un teatre o un joc.	☐	☐
e) El realisme màgic és propi de Josep Carner.	☐	☐

2. Estudi del fet literari [2 punts en total]

Bloc 1

2.1. Llegiu el text següent i responeu a les qüestions plantejades a continuació.

En aquesta vida he tingut molts secrets. Però un dels més grossos, potser el que estava més en pugna amb la veritat oficial, és el que ara trobo oportú explicar.

Un matí, en llevar-me, vaig veure que en el menjador de casa meva havia nascut un arbre. Però no us penseu: es tractava d'un arbre de debò, amb arrels que es clavaven a les rajoles i unes branques que es premien contra el sostre.

Vaig veure de seguida que allò no podia ésser la broma de ningú, i, no tenint persona estimada a qui confiar certes coses, vaig anar a trobar la policia.

Em va rebre el capità, amb uns grans bigotis, com sempre, i duent un vestit l'elegància del qual no podria explicar, perquè el tapaven els galons. Vaig dir:

—Us vinc a fer saber que en el menjador de casa meva ha nascut un arbre de debò, al marge de la meva voluntat.

L'home, vós direu, es va sorprendre. Em va mirar una bona estona i després digué:

—No pot ésser.

—Sí, és clar. Aquestes coses no se sap mai com van. Però l'arbre és allí, prenent llum i fent-me nosa.

Aquestes paraules meves van irritar el capità. Va donar un cop damunt la taula amb la mà plana, va alçar-se i m'agafà una solapa. (Allò que fa tanta ràbia.)

—No pot ésser, dic —repetí—. Si fos possible això, seria possible qualsevol cosa. Enteneu? S'hauria de repassar tot el que han dit els nostres savis i perdríem més temps del que sembla a primer cop d'ull. Estaríem ben arreglats si en els menjadors de ciutadans qualssevol passessin coses tan extraordinàries! Els revolucionaris alçarien el cap, tornarien a discutir-nos la divinitat del rei, i qui sap si alguna potència, encuriosida, ens declararia la guerra. Ho compreneu?

—Sí. Però, a despit de tot, he tocat l'arbre amb les meves mans.

—Apa, apa, oblideu-ho. Compartiu amb mi, només, aquest secret, i l'Estat pagarà bé el vostre silenci.

Ja anava a arreglar un xec quan es mobilitzà la meva consciència. Vaig preguntar:

—Que és d'interès nacional, això?

—I tant!

—Doncs no vull ni un cèntim. Jo per la pàtria tot, sabeu? Podeu manar.

Al cap de quatre dies vaig rebre una carta del rei donant-me les gràcies. I qui, amb això, no es sentiria ben pagat?

Pere Calders. «L'arbre domèstic».
A: *Cròniques de la veritat oculta*. Barcelona: Edicions 62, 1979. MOLC, p. 141-142

2.1.1. En quin gènere literari destaca l'obra narrativa de Pere Calders? [0,25 punts]

2.1.2. Quines característiques té aquesta narració en relació amb la realitat? [0,25 punts]

2.1.3. Qui és el protagonista de la narració? Quins altres personatges hi apareixen? [0,25 punts]

2.1.4. Quina és la reacció del policia en assabentar-se del problema del narrador? Per què? [0,25 punts]

Bloc 2

2.2. Responeu només a DUES de les quatre qüestions que es plantegen en aquest bloc. (Si se'n responen més, només es tindran en compte les dues primeres.)

2.2.1. En un màxim de cinquanta mots, expliqueu quina figura retòrica apareix en aquests versos d'*El comte Arnau*. Digueu-ne també l'autor. [0,5 punts]

Seràs roure, seràs penya,
seràs mar esvalotat,
seràs aire que s'inflama,
seràs astre rutilant,
[…]

2.2.2. Indiqueu si les afirmacions següents són vertaderes o falses. [0,5 punts. Per cada resposta errònia es descomptaran 0,1 punts; per les qüestions no contestades no hi haurà cap descompte.]

	Vertader	*Fals*
a) Una ressenya és un text de caràcter didàctic i persuasiu que segueix el format i l'estructura d'una carta.	☐	☐
b) El tòpic *memento mori* ens invita a la sensació d'alegria i goig.	☐	☐
c) Santiago Rusiñol, autor de *L'auca del senyor Esteve*, és el màxim representant del Noucentisme, que s'inicia a partir de l'any 1906.	☐	☐
d) *Pere Quart* és el pseudònim de Joan Oliver com a poeta.	☐	☐
e) El mim és una representació muda.	☐	☐

2.2.3. En un màxim de cinquanta mots, expliqueu quina diferència hi ha entre la rima consonant i la rima assonant, i entre la rima masculina i la rima femenina. [0,5 punts]

2.2.4. Indiqueu si les afirmacions següents són vertaderes o falses. [0,5 punts. Per cada resposta errònia es descomptaran 0,1 punts; per les qüestions no contestades no hi haurà cap descompte.]

	Vertader	*Fals*
a) Un mite és una història protagonitzada per éssers sobrenaturals o màgics, com ara déus, herois o personatges fantàstics.	☐	☐
b) Un soliloqui és una obra de teatre interpretada per més d'un personatge.	☐	☐
c) L'*amor post mortem* és un tòpic literari que significa 'amor més enllà de la mort'.	☐	☐
d) Els termes *hipèrbole* i *hipèrbaton* són sinònims.	☐	☐
e) L'onomatopeia és una figura retòrica sintàctica.	☐	☐

2. Estudi del fet literari [2 punts en total]

Bloc 1

2.1. Llegiu el poema següent i responeu a les qüestions plantejades a continuació.

Vaca suïssa

Quan jo m'esmerço en una causa justa
com mon Tell soc adusta i arrogant:
prou, s'ha acabat! Aneu al botavant
vós i galleda i tamboret de fusta.

La meva sang no peix la noia flaca
ni s'amistança amb el cafè pudent.
Vós no sou qui per grapejar una vaca,
ni un àngel que baixés expressament.

Encara us resta la indefensa cabra,
que sempre ha tingut l'ànima d'esclau.
A mi no em muny ni qui s'acosti amb sabre!
Tinc banyes i escometo com un brau.

Doncs, ja ho sabeu! He pres el determini,
l'he bramulat per comes i fondals,
i no espereu que me'n desencamini
la llepolia d'un manat d'alfals.

Que jo mateixa, si no fos tan llega,
en lletra clara contaria el fet.
Temps era temps hi hagué la vaca cega:
jo so la vaca de la mala llet.

2.1.1. En quin poema s'inspira la poesia «Vaca suïssa», de Pere Quart (Joan Oliver)? Digueu també qui en fou l'autor. [0,25 punts]

2.1.2. Quin és el tema de la poesia «Vaca suïssa»? [0,25 punts]

2.1.3. Com són els versos i la rima del poema? [0,25 punts]

2.1.4. Quins animals esmenta el poema? Amb quina intenció? [0,25 punts]

Bloc 2

2.2. Responeu només a DUES de les quatre qüestions que es plantegen en aquest bloc. (Si se'n responen més, només es tindran en compte les dues primeres.)

2.2.1. En un màxim de cinquanta mots, expliqueu el tòpic de la *donna angelicata* emprat en literatura. [0,5 punts]

2.2.2. Indiqueu si les afirmacions següents són vertaderes o falses. [0,5 punts. Per cada resposta errònia es descomptaran 0,1 punts; per les qüestions no contestades no hi haurà cap descompte.]

	Vertader	*Fals*
a) La tanka és una composició en prosa d'origen japonès.	☐	☐
b) La poesia de Josep Carner s'emmarca de ple en el Modernisme.	☐	☐
c) El cal·ligrama és un poema que uneix forma i contingut.	☐	☐
d) La *descriptio puellae* és un tòpic literari que consisteix a lloar la vida del camp enfront de la ciutat.	☐	☐
e) El sonet és una composició formada per dos quartets expositius i dos tercets conclusius.	☐	☐

2.2.3. En un màxim de cinquanta mots, expliqueu què són els goigs. [0,5 punts]

2.2.4. Indiqueu si les afirmacions següents són vertaderes o falses. [0,5 punts. Per cada resposta errònia es descomptaran 0,1 punts; per les qüestions no contestades no hi haurà cap descompte.]

	Vertader	*Fals*
a) Salvador Espriu és l'autor de l'obra de teatre *Mar i cel*.	☐	☐
b) *La plaça del Diamant* és una obra romàntica.	☐	☐
c) L'epítet és un adjectiu qualificatiu que remarca una qualitat inherent d'un nom.	☐	☐
d) El Noucentisme és posterior a les avantguardes.	☐	☐
e) La ironia consisteix en l'atribució de qualitats humanes o animals a éssers inanimats.	☐	☐

2. Estudi del fet literari [2 punts en total]

Bloc 1

2.1. Llegiu el poema següent i responeu a les qüestions plantejades a continuació.

Cançoneta incerta

Aquest camí tan fi, tan fi,
qui sap on mena?
És a la vila o és al pi
de la carena?
Un lliri blau, color de cel,
diu: —Vine, vine—.
Però: —No passis! —diu un vel
de teranyina.

Serà drecera del gosat,
rossola[1] ingrata,
o bé un camí d'enamorat,
colgat de mata?
És un recer per a adormir
qui passi pena?
Aquest camí tan fi, tan fi,
qui sap on mena?

Qui sap si trist o somrient
acull son hoste?
Qui sap si mor sobtadament,
sota la brosta?[2]
Qui sabrà mai aquest matí
a què em convida?
I és camí incert cada camí,
n'és cada vida.

1. *rossola*: 'lloc pelat i lliscós en un terreny que fa pendent'.
2. *brosta*: 'fullatge'.

2.1.1. Quin és el tema del poema «Cançoneta incerta», de Josep Carner? [0,25 punts]

2.1.2. Expliqueu la mètrica del poema. [0,25 punts]

2.1.3. Amb què s'identifica el «camí incert» que apareix a la darrera estrofa [línia 23]? [0,25 punts]

2.1.4. Assenyaleu en el poema un exemple de prosopopeia. [0,25 punts]

Bloc 2

2.2. Responeu només a DUES de les quatre qüestions que es plantegen en aquest bloc. (Si se'n responen més, només es tindran en compte les dues primeres.)

2.2.1. En un màxim de cinquanta mots, expliqueu quina diferència hi ha entre un vers blanc i un vers lliure. [0,5 punts]

2.2.2. Indiqueu si les afirmacions següents són vertaderes o falses. [0,5 punts. Per cada resposta errònia es descomptaran 0,1 punts; per les qüestions no contestades no hi haurà cap descompte.]

	Vertader	*Fals*
a) *Biografia* és el terme que defineix la història de la vida d'una persona explicada per ella mateixa.	☐	☐
b) Els tòpics literaris *carpe diem* i *memento mori* tenen el mateix significat.	☐	☐
c) La pastorel·la és una composició poètica en què dos pastors dialoguen amorosament en un ambient bucòlic.	☐	☐
d) Narcís Oller és un representant rellevant del Noucentisme.	☐	☐
e) La cesura divideix un vers en hemistiquis.	☐	☐

2.2.3. En un màxim de cinquanta mots, anomeneu una de les figures retòriques que apareixen en aquests versos de Gabriel Ferrater: «Se'ns va morint la llum, que era color / de mel, i ara és color d'olor de poma» i definiu-la. [0,5 punts]

2.2.4. Indiqueu si les afirmacions següents són vertaderes o falses. [0,5 punts. Per cada resposta errònia es descomptaran 0,1 punts; per les qüestions no contestades no hi haurà cap descompte.]

	Vertader	*Fals*
a) Jacint Verdaguer és l'autor de l'oda «La pàtria».	☐	☐
b) Els versos d'art major són aquells que tenen més de vuit síl·labes.	☐	☐
c) La tragèdia és un gènere dramàtic en què el protagonista és mogut per una passió o per la fatalitat vers la catàstrofe.	☐	☐
d) Pere Calders és el principal representant del realisme màgic en la literatura catalana.	☐	☐
e) L'alexandrí és un vers de dotze síl·labes sense cesura.	☐	☐

5. PAU 2025 · Juny · Sèrie 1 · Exercici 2

2. Estudi del fet literari [2 punts en total]

Bloc 1

2.1. Llegiu el poema següent i responeu a les qüestions plantejades a continuació.

Desolació

Jo só l'esqueix d'un arbre, esponerós ahir,
que als segadors feia ombra a l'hora de la sesta;
mes branques una a una va rompre la tempesta,
i el llamp fins a la terra ma soca migpartí.

Brots de migrades fulles coronen el bocí
obert i sens entranyes que de la soca resta;
cremar he vist ma llenya; com fumerol de festa,
al cel he vist anar-se'n la millor part de mi.

I l'amargor de viure xucla ma rel esclava,
i sent brostar* les fulles i sent pujar la saba,
i m'aida a esperar l'hora de caure un sol de conhort.

Cada ferida mostra la pèrdua d'una branca:
sens jo, res parlaria de la meitat que em manca;
jo visc sols per plànyer lo que de mi s'és mort.

* *brostar*: 'brotar'.

2.1.1. Què expressa el poema «Desolació», de Joan Alcover? [0,25 punts]

2.1.2. Quin tipus de versos componen el poema? [0,25 punts]

2.1.3. En quina estrofa el poeta fa servir el polisíndeton? [0,25 punts]

2.1.4. Assenyaleu un exemple d'hipèrbaton en el poema. [0,25 punts]

Bloc 2

2.2. Responeu només a DUES de les quatre qüestions que es plantegen en aquest bloc. (Si se'n responen més, només es tindran en compte les dues primeres.)

2.2.1. En un màxim de cinquanta mots, expliqueu quines diferències hi ha entre una auca i una corranda. [0,5 punts]

2.2.2. Indiqueu si les afirmacions següents són vertaderes o falses. [0,5 punts. Per cada resposta errònia es descomptaran 0,1 punts; per les qüestions no contestades no hi haurà cap descompte.]

	Vertader	*Fals*
a) Un quintet i una quinteta es refereixen al mateix tipus d'estrofa.	☐	☐
b) El haiku és una composició d'origen turc.	☐	☐
c) El monòleg és un diàleg entre dos personatges en una obra teatral.	☐	☐
d) Un vers hendecasíl·lab té deu síl·labes.	☐	☐
e) El mim és una representació muda.	☐	☐

2.2.3. En un màxim de cinquanta mots, expliqueu si els termes *Renaixement* i *Renaixença* són sinònims. [0,5 punts]

2.2.4. Indiqueu si les afirmacions següents són vertaderes o falses. [0,5 punts. Per cada resposta errònia es descomptaran 0,1 punts; per les qüestions no contestades no hi haurà cap descompte.]

	Vertader	*Fals*
a) Àngel Guimerà només va escriure una obra de teatre.	☐	☐
b) El tòpic *locus amoenus* vol dir 'lloc amè'.	☐	☐
c) La personificació atribueix qualitats humanes a animals o a éssers inanimats.	☐	☐
d) Els termes *hipèrbole* i *hipèrbaton* són sinònims.	☐	☐
e) El panegíric és una composició breu i incisiva, sovint de caràcter satíric o moral.	☐	☐